

Kultúrtörté- jegyzet

11. félév
Köszi Béni

I. Nagy Lajos (1342-1382):

- 17 évesen kerül trónra, példaképei Szent László, Makedón Sándor
- fiúsítás elve
- 1351 - ∞ siség elve: az örökölt birtokot nem szabad eladni, és az utód nélkül elhunyt nemes birtokait negyedéziglen a rokonság azontúl a király örököli
- eredménytelen nápolyi hadjáratok, meghódítja Dalmáciát, 1340-es években Dragos, majd Bogdan lesz Moldva uralkodója,
- Magyar-Lengyel unió, helyette édesanyja uralkodik Lengyelországban
- Lányai: Id ∞ sebb Mária – gyermekként meghal, Katalin – fiatalon meghal, Ifjabb Mária – örökös – férje Luxemburgi Zsigmond, Hedvig
- Legnagyobb Magyarország (Pet ∞ fi verse)
- Képes Krónikák (Kálti Márk) Lajos alatt íródik

Mária (1382-1386):

- királyként uralkodik (fiúsítás)
- felbomlik az unió
- Hedvig hercegn ∞ lengyel király lesz
- miután összeházasodtak Luxemburgi Zsigmond is uralkodik
- kultúra – gótika, pécsi egyetem megalapítása (rövid ideig üzemel), Diósgy ∞ ri vár (Legnagyobb lovagterem)

Luxemburgi Zsigmond (1387-1437):

- a Cillei párt támogatja, második felesége Cillei Borbála
- 1408 – létrejön a sárkány lovagrend
- volt német király, német-római császár, cseh király

- Külpolitika: MCB – 1395, Nikápoly – keresztény vereség
- huszita mozgalom (Husz János) – szembe szálltak az egyházzal (katolicizmussal) – sikertelenül
- 1437 – Budai Nagy Antal (kisnemes volt, régi és új pénz helyzete) – féle parasztfelkelés, román és magyar jobbágyok felkelése, a három nagy nemzet egyesülése (magyar, szász, székely), sikertelen
- fiúörökös híján utóda IV. Albert osztrák herceg, így lányát hozzáadja V. Alberthez, a Habsburgok képbe kerülése

Albert Király (1438-1439):

- magyar, német és cseh király
- 1439- törökellenes hadjárata sikertelen, Neszmélynél meghal

Halála után:

- Kérdés: Meg kell várni e, hogy fiú lesz, vagy nem a gyermek? (Cillei Garai – igen, németellenes - nem) - V. utószülött László VS. Ulászló
- ellopják a koronát, megkoronázzák Székesfehérváron Lászlót, majd Lászlót III. Frigyes gondjaira bízák
- korona kikerülése Magyarországról, Mátyás ideében fog csak visszakerülni
- az Ulászló pártiak érvénytelennek nyilvánították László koronázását, majd egy alkalmi koronával megkoronázták Ulászlót (2 feltétel a 3-ból: Esztergomi érsek, Fehérvár, Szent korona))
- polgárháború után Ulászló marad a király

I. Ulászló(1440-1444):

- törökellenes háború, fővezére Hunyadi János
- várnai vereség, a király elesik

V. László (1440-1457):

← Anya írt balladát

- III. Frigyes nem adja vissza a Szent Koronát, sem Lászlót
- nagykoráig Hunyadi János lesz a kormányzó

Hunyadi János:

- erdélyi vajda, temesi ispán, kormányzó, Nándorfehérvár főkapitánya
- 1443-1444 törökellenes balkáni hadjárat
- 1454 újabb törökellenes háború, 1456 nándorfehérvári győzelem, miután nemsokkal pestisben meghal
- László kiadatása után Cilleihez kerül, elveszi Lászlótól Nándorfehérvárat
- fiai: László és Mátyás, Lászlót kivégzik Cillei Ulrik megölése miatt, Mátyás → király lesz

Hunyadi Mátyás és a Jagellók kora (1458-1526):

- 15 évesen a nemesi pártok megválasszák királynak Mátyást, jégen szentelik, még mindig nincs meg a korona
- kormányzó a nagybátyja Szilágyi Mihály lesz
- 1463 - megállapodik III. Frigyesel, ha Mátyás fiú utód nélkül hal meg akkor Frigyes fia Miksa örökli a trónt, a császár örökbe fogadta Mátyást így akár német-római császár is lehetett volna (ez volt a célja), ezután megkapja a Koronát
- fontosabb személyek: Várdai István, Csezmicei János, Vitéz János és Janus Pannonius – az utóbbi kettő lázadni próbált, de kudarcba fulladt
- új adót vezet be (állami adó), ami egy erdélyi lázadáshoz vezet, amit lever, a pénz főleg építészetre, festészetre stb. megy el

- törvénykönyvet ad ki: az uralkodó szokásjogot felváltja az írott jog, megtiltja a katonáknak a lakosságnak való károkozást stb.
- humanizmus, figyelmet fektetett a királyi udvar megítélésére, rengeteg olasz mestert hívott meg az udvarába
- kialakult a Bibliotheca Corvina
- zsoldossereget fogadott fel (fekete sereg)
- feleségül veszi a cseh Podjebrád György lányát (Belehal szülésbe)
- megszerzi a cseh trónt Podjebrád halála után, és 2 cseh király lesz, ☒ és Jagelló Ulászló (II)
- 1463 – boszniai (törökellenes) hadjárat, a török betöréskor Kinizsi Pál és Báthori István győzelmet aratnak
- 1485 – elfoglalja Bécset (Magyarország szempontjából fontos esemény)

II. Ulászló (1490-1516):

- cseh király
- feltétele, hogy magyar király legyen az, hogy feleségül vegye az özvegy királynét Aragóniai Beatrixet, trónra pályázik még Corvin János (Mátyás törvénytelen fia), Habsburg Miksa és Ulászló öccse Albert
- 1514 – Dózsa féle lázadás, keresztes hadjáratot akartak szervezni, de a nemesek nem engedték a parasztokat
- fia II. Lajos
- létrejön a Habsburg-Jagelló házassági szerződés

II. Lajos (1516-1526):

-
- a törökök elfoglalták Nándorfehérvárt, várható a veszély, mégsem készülnek

- 1526. aug. 29. Mohácsi csata – a magyar hadsereg megsemmisülése és II. Lajos halála

Halála után:

- két király egyszerre: Szapolyai János és Habsburg Ferdinánd (mind2 törvénytelen)
- megegyeznek titokban, hogy ha Szapolyai meghal a keleti országrész is a Habsburgokhoz kerül (nem teljesül)
- halála után a törökök segítségével fiát II. Jánost megkoronázzák, majd megszállják Budát – Magyarország 3 részre szakad

A török hódoltság:

- 1541 – Szulejmán elfoglalta Budát
- az egri vár védői és Dobó István várkapitány azonban megakadályozta, hogy elfoglalja Felső-Magyarországot is
- tolerálták a más vallásokat, nem akartak téríteni, fürdőket építettek, megváltoztatták az étkezési kultúrát (kávé, joghurt, tea), dzsámikat és mecseteket építettek

Az Erdélyi Fejedelemség (1570-1699):

János Zsigmond (1559-1571):

- művelt ember, vallásszabadságot biztosít
- speyer szerződés (I. Miksa kellett volna örököljön)

Báthory István (1571-1586):

- Lengyel király, meghívja a jezsuitákat Erdélybe
- rendbe hozza a gazdaságot

Báthory Zsigmond (1586-1602, szünetekkel):

- Mihai Viteazul támogatással elfoglalja Erdély trónját, majd letaszítják és visszatér Báthory
- 15 éves háborúba lép a törökök ellen

Bocskai István (1604-1606):

- maga mellét állította a hajdúkat és legyőzi a császáriakat

Bethlen Gábor (1613-1629):

- lép a harmincéves háborúba és Magyarország királya lesz
- Erdély fénykorát éli

I. Rákóczi György (1630-1648):

- Habsburg ellenes politika, biztosítja a szabad vallásgyakorlást

II. Rákóczi György (1648-1660):

- nem engedelmeskedi a törököknek, volt egy sikertelen Lengyelországi hadjárata, majd csatában halálosan megsebesül

I. Apafi Mihály(1661-1690):

- Diploma Leopoldium: évenkénti országgyűlés, a nagy 4 vallás hívei mind templomokat építhetnek, a tisztségeket csak magyar, székely vagy szászok tölthetik be stb.

- rendbe hozza Erdély kapcsolatait, mint a törökökkel, mint a császáriakkal

A Királyi Magyarország:

Uralkodók:

- Pozsonyban történtek a koronázások
- 15 éves háború (1591-1606) (Habsburg-török), hűtlenségi per a magyar birtokosok ellen

- kiépült a végvárrendszer, nem csak magyar kapitányokkal pl. Pálffy Miklós, Zrínyi M.
- Idősebb Zrínyi Miklós hűsi halált hal, azt hiszi jön a felmentés sereg, de Szigetvárt elfoglalják a törökök
- Pálffy Bécsben nevelkedik, fokozatosan lépked felfele a ranglétrán (apród, kamarás, várkapitány), visszafoglalja Győrt
- 1687-re Lotharingiai Károly visszafoglalta, mint Budát, mint Erdélyt a török uralom alól
- 1608-as országgyűlésen létrejött a felső- és alsótábla (nemesség – papok, parasztok)
- megkezdődött az ellenreformáció, jezsuiták behívása (elsősorban erkölcshoz, majd szépszóval térítés Erdélyben)
-

Kultúra a királyi Magyarországon:

- Balassi Bálint – költő
- Barokk korszak
- Pázmány Péter – a katolikus megújulás lelke
- Zrínyi Miklós – egy példa a példaeértékű viselkedésre
- 17. században késő reneszánsz az építészetben (ellenreformáció) – barokk stílus, kastélyok, templomok stb.
- festészet – olasz festők – késő reneszánsz
- zene – Bakfark Bálint (lantművész)

→ Katastrofa

